

Tiede ja uskonto

Ikuisuuskyseminen tieteen ja uskonnon suhteesta on muutamien viime vuosien aikana saanut uutta huomiota, erityisesti Richard Dawkinsin ja kumppaneiden provokaatioiden ansiosta. Piispa Mikko Heikka puuttui keskusteluun reilu vuosi sitten (SK 5.9. 2008) ja korosti valtakirkkojen teologeille varsin tyypilliseen tapaan, ettei tieteellistä kosmologiaa ja evoluutioteoriaa voida korvata luomisopilla. Raamattu ei ole tieteen oppikirja.

Kuitenkin Heikka väittää, että Dawkins ja kumppanit yrittävät kumota jumalautusta ”heppoisin perustein”, vaikka hän itse hylkää kreationismin samoin perustein. Heikan ja muiden samoin ajattelevien mukaan tiede voi kuvata ja selittää todellisuuden ilman Jumalaa enemmän tai vähemmän tyhjentävästi, mutta tämä ei silti ole osoitus Jumalan olemattomuudesta. Mikään luonnontieteellinen argumentaatio ei edes periaatteessa voi kumota Jumalan olemassaoloa, ei vaikka tiede kuvaisi koko todellisuuden, löytämättä siitä Jumalaa. Jumala on kaiken ”takana” mutta silti todellisuudessa.

Meillä on nyt kolme vaihtoehtoa. Ensiksi voidaan ajatella, että Jumala on ajallisesti tai paikallisesti fyysisen maailman takana siten, että hän on siitä ikään kuin irti. Jumalan ja maailman välillä on täydellinen katkos. Mikään ei johda maailmasta Jumalaan. Mikäli näin olisi, emme voisi kuitenkaan tietää Jumalasta yhtään mitään. Emme edes, että tällainen Jumala on olemassa. Jumalan ”ilmoitus” olisi pelkkä synkkä yksinpuhelu.

Toinen vaihtoehto on, että Jumala on kirjaimellisesti maailman ”takana” mutta ei irti siitä. Tällöin Jumalan ja maailman liitoskohtaa pitäisi voida tutkia luonnontieteellisesti, mutta näin ei ole. Jumalaa ei esimerkiksi voida sijoittaa alkuräjähdyksen taakse, sen käynnistäjäksi, koska ensinnäkin ”ennen” alkuräjähdystä ei ollut aikaa. Toiseksi universumin ensi hetkillä vallitsi täydellinen maailmankaikkeuden kokonais-entropia (”epäjärjestys”). Jopa atomien ytimien ja elektroniverhojen rakennekin oli rikkoutunut. Entropia oli tässä järjestelmässä kuitenkin hyvin pieni. Sen jälkeen universumin kokonaisentropia on kasvanut termodynamiikan lakien mukaisesti. Maapallolla voi kuitenkin esiintyä paikallista ja *tilapäistä* järjestystä auringon tuottaman energian ansiosta. Auringon ja maan muodostaman systeemin kokonaisentropia kasvaa silti koko ajan. Universumissa vallitsee nyt suurempi entropia kuin aiemmin, sillä suurimman mahdollisen entropian arvo on kasvanut. Mikäli siis Jumalan olemassaolo päätellään maailman ihmeellisestä järjestyksestä, täytyy Jumalan olla vain väliaikainen ilmiö. Alussa ja lopussa on täydellinen vain kolkko epäjärjestys.

Kolmanneksi voidaan ajatella, että Jumala on maailman ”takana” vain jotenkin vertauskuvallisesti. Tällainen ajatus voi tarkoittaa lähes mitä tahansa, eivätkä teologit mieluusti täsmennä väitettä, koska tällöin voisi aina syntyä ristiriita tieteen kanssa. Esitelmässä tarkastellaan näitä vaihtoehtoja tarkemmin.